

Samir BEGLEROVIĆ, *Geneza i razvoj moderne evropske ezoterijske tradicije*, Sarajevo, Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu i izdavački centar Rijaset Islamske zajednice u BiH »el-Kalem«, 2022, 211 str.

Kenan Čemo

kenan.cemo@fin.unsa.ba

Posthumno u izdanju izdavačke kuće »el-Kalem« i Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu godine 2022. izdana je knjiga pod naslovom *Geneza i razvoj moderne evropske ezoterijske tradicije* autora prof. dr. Samira Beglerovića, pokojnog predavača na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu pri katedri za *akaid* (dogmatiku), sufizam i uporedne religije. Već površnim prelistavanjem knjige zahvataju se konture jednog ogromnog i krajnje minucioznog istraživanja. Ovdje ćemo čitateljstvu naših govornih područja u nekoliko rečenica pokušati predstaviti ovu knjigu.

Na samome početku valja naglasiti, što i sam autor ističe, da je knjiga tek zamišljeni prvi dio jedne mnogo šire studije, koja je na koncu trebala da obuhvaća pet različitih naslova pod zajedničkim tematom fenomena ezoterije u suvremenome dobu. Autora je u dovršetku toga grandioznog projekta pretekla prerana smrt, uzrokovana infekcijom covid-19. Stoga je i ova knjiga objavljena kao samostalna, uz nadu da će neko drugi uspjeti dovršiti njegov naum.

Knjiga je, prije svega, usmjerena stručnoj čitateljskoj publici, religiozima, filozofima, sociolozima, te posebno teolozima. Njezin sadržaj razmatra pitanja nastanka i povijesnoga razvoja ezoterijske tradicije od 16. do kraja 19. stoljeća, počev od definicije, različitih izvora njena nastanka i razvoja, ozračja u kojem se ona javlja itd., pa sve do utjecaja koje je ona imala na religiju, politiku, znanost, kulturu, te konačno i psihologiju, što se može pratiti od 19. stoljeća naovamo.

Jedna od nesumnjivih vodilja u istraživanju, a onda i u pisanju knjige, za autora je bilo upozoriti na višestruke moduse kojima se moderna ezoterijska tradicija nameće – ne samo globalno, nego i društvu ovih naših prostora – i kao takva može biti itekako pogubna za odgojno-obrazovni, intelektualni i duhovni razvoj pojedinca i zajednice, ma kojoj vjerskoj zajednici pripadali.

Autor već na samome početku postavlja vrlo širok religiološki okvir, pa tako vrlo brzo briljantno detektira problem elistističkog pristupa fenomenu religije, koji stoji na razmeđu individualističkog naglaska, s jedne strane, te aktualnog kulturnog izraza, s druge strane.

Onaj prvi, koji polazi od trenutnih emocija i želje za integracijom kroz osjećaj da se do istine dolazi isključivo pripadanjem konkretnoj religijskoj grupi, a nerijetko završava u kasnijem samostalnom djelovanju, jeste obrazac koji je konkretno unutar islama identičan i kod *sufija* (duhovnjaka koji tragaju za dubljim smislovima vjerskih istina) i kod *vehabija* (sklerotičnih literalista), koje autor uzima kao dijametralno različite u shvaćanju vjerskih istina. Isti princip vrijedi i za druge tradicijske i religijske forme.

Onaj drugi polazi od koncepta da razumijevanje religije zavisi od razumijevanja moderne kulture, što vodi stavu jedinstvene interpretacije različitih tradicija. U ovome obrascu autor prepoznaje utjecaj strukturalizma i poststrukturalizma u filozofiji, koji je iz lingvistike ušao u filozofiju 1950-ih godina kao kritika egzistencijalizma.

Ne ulazeći ovdje u konkretna razmatranja i cijelu plejadu teologa, teozofa i filozofa koje autor poimence navodi i čije konkretne ideje prepoznaje kao ključne u razvoju moderne evropske ezoterije, od Nikole Kuzanskog, jednog od prvih koji je prihvatio neoplatoničke sadržaje, pa sve do Paula Tillichia i njegova koncepta »teologije kulture« kao nastavka antropocentričnog pristupa tumačenju svijeta i nezaobilaznog Kantova suvremenika Swedenborga, koji oživljava koncept stvaralačke imaginacije kao posrednika između dva svijeta, ovdje ćemo tek istaknuti dva, po nama, najznačajnija zapažanja dr. Samira Beglerovića.

Prvo se ogleda u njegovu lucidnu zaključku da modernu ezoterijsku praksu karakterizira inzistiranje na vježbi konkretne magijske radnje, a ne na odgajanju čovjekove duše. Kroz tu uvježbanu radnju dostiže se čovjekova zrelost, a ne obratno, kako bi trebalo biti. Drugo zapažanje ogleda se u njegovu detektiranju okultnoga društva »Eranos« kao najvažnije institucije u kreiranju moderne evropske ezoterijske tradicije. O ovom udruženju je autor imao nakanu ispisati sadržaj cijele jedne knjige, u serijalu od već spomenutih pet pod istim tematom, no, nažalost, u tome ga je pretekla prerana smrt.

Bez obzira na to, duboko smo uvjereni da je knjiga »Geneza i razvoj moderne evropske ezoterijske tradicije« jedna od najznačajnijih znanstvenih publikacija iz domene religiologije u posljednjih 20-ak godina na ovim našim prostorima.